

ESKİ HASTALIK (1938)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

İlk defa 1937 yılında Yedigün dergisinde tefrika edilmiş olan eser, 1938'de İstanbul'daki Kanaat kitabevi tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. Ardından bu eser 1951 yılında romanın yazarı tarafından tiyatroya uyarlanarak sahnelenmiştir. Piyes, yazılı olarak 1971 yılında MEB Yayınları tarafından yayımlanmıştır. *Eski Hastalık* adlı roman Reşat Nuri Güntekin'in olgunluk dönemi eserlerinden biridir. Oyun toplamda, Romen rakamlarıyla gösterilen, otuz beş kısa bölümden oluşmaktadır. Her bölümde farklı bir durum veya olay anlatılmaktadır. Anlatıdaki anlatı zamanı akroniktir. Anlatıda bir güncel zaman olduğu gibi çoğu zaman zamanda geriye dönüldüğü görülür. Anlatıdaki gerçek zamanın mütareke dönemleriyle cumhuriyet sonrasını kapsadığı görülür. Anlatı okura hâkim bakış açısıyla aktarılır ve zaman zaman Züleyha adlı başkarakter de söz alır. İç-monolog, iç-diyalog, diyalog, geriye dönüş, özetleme, iç-çözümleme, montaj gibi anlatım uygulamaları kullanılır. Anlatıda adı geçen açık uzamlar şunlardır: İstanbul, Silifke, İzmir, Konya, Çeşme, Ayvalık, Çamlık, Yenice, Adana, Mersin, Dikili, Tekirdağ vd. Reşat Nuri Güntekin'in *Eski Hastalık* adlı romanında konu bakımından esas olarak İstanbul'un kalburüstü ailelerinden birinde yetişmiş bir kadın olarak Züleyha'nın hayatı tamamen romantik romanlardan öğrenmiş olması ve ilerleyen yaşlarında özellikle Anadolu'ya gelerek gerçeklerle tanışması anlatılmaktadır. Başkarakterin düşünce dünyası ve tinsel durumu toplumsal gerçekliklerle sentezlenerek aktarılır.

Özet

Millî Mücadele yıllarında Ali Osman Bey Adana'da binbaşı olarak Fransızlara karşı silahlı mücadele vermektedir. Kızı Züleyha ise hariciyecilerle olan dayısının İstanbul'daki evinde yaşamaktadır ve Amerikan Koleji'nde eğitim almaktadır. Savaşın sona ermesinin ardından Ali Osman Züleyha'yı Konya'ya, daha sonra da Silifke'ye götürür. İstanbul'daki sosyete çevrelerle sıkı ilişkiler kurmuş ve o zümrenin davranışlarıyla tutumlarını benimsemiş olan Züleyha Anadolu'ya uyum sağlamakta zorlanır. İstanbul'a dönmenin hayalini kuran Züleyha Ali Osman'ın emekli olmasıyla oraya geri döneceklerini sansa da Yusuf adındaki emir eriyile evlendirilir. Hasta olan babasının ricasını geri çeviremeyen Züleyha romanlarda okuduğuna benzer bir aşkı yaşamaktan vazgeçerek Yusuf'la tamamen maddiyata ve cinselliğe dayalı bir birliktelik yaşar. Ali Osman'ın hayatını kaybetmesinin ardından inatlarından dolayı boşanırlar. İstanbul'a dönen Züleyha, kendisiyle kırıştıran bir gencin arabasıyla gezintiye çıktığında trafik kazası geçirir. Kazadan haftalar sonra Yusuf boşanmak üzere olduğu eşini ziyaret eder ve onu Gölyüzü çiftliğine götürür. Deniz yoluyla yapılan yolculuk sırasında ikili birbiriyle çok iyi anlaşır ve önyargıları yüzünden birbirlerine haksızlık ettiklerini anlarlar. Çıkmış oldukları yolculuk birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlar. Ancak inatları, şüpheleri ve dünya görüşlerindeki farklılıklar ikilinin birlikte olmasına engel olur. Züleyha'nın kadınlık gururu ve Yusuf'un da erkeklik gururu nedeniyle ikili bir araya gelemez ve gözyaşları içinde birbirlerinden ayrılırlar.

Kişiler

<i>Züleyha</i>	Anlatının başkarakteridir. Amerikan Koleji'nde eğitim almış, İstanbul'da büyümüştür.
<i>Yusuf</i>	Ali Osman'ın emir eridir ve Züleyha'nın kısa süreli eşidir. Belediye reisidir.
<i>Ali Osman</i>	Millî Mücadele gazilerindendir. Züleyha'nın babasıdır.
<i>Şevket</i>	Züleyha'nın hariciyecilerle olan dayısıdır. İstanbul'da yaşamaktadır.
<i>Enise</i>	Yusuf'un annesidir.
<i>Genç</i>	İsimsiz anlatı kişisi, Züleyha'yı arabasıyla gezdirirken trafik kazası geçirir.
<i>Emin</i>	Taşucu şilebinde doktorluk yapar.
<i>Babaefendi</i>	Giritli yoksul bir yaşlıdır. İlerleyen bölümlerde Yusuf'un hizmetinde çalışır.
<i>Halil</i>	Midillili bir muçodur. Taşucu şilebinde çalışmaktadır.
<i>Sakızlı</i>	Taşucu şilebinde görev yapmaktadır.
<i>Kaptan</i>	Yusuf'un, bacaklarından birini kaybetmiş bir arkadaşıdır. Taşucu'nun kaptanıdır.
<i>Mis Lorley</i>	Züleyha'nın eski bir öğretmenidir.

Baş Şvester Hasta olduğu dönemde Züleyha'yla ilgilenen baş hemşiredir.
Hastabakıcı Hastanede çalışan bir hastabakıcıdır.
Münevver Züleyha'nın annesidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Züleyha'nın Yusuf'un Geldiğini Öğrenmesi Hemşirelerden biri hastanın odasına girerek hastanın başında duran baş hemşireye, hastanın eşinin geldiğini haber verir. Okumuş olduğu gazetelerden hastanın eşiyle olan durumunun farkında olan baş hemşire onun eşinin oyalatılması gerektiğini ima ederek hemşireye gitmesini söyler. Günlerdir hastanede yatmakta olan Züleyha neden kaza geçirdiğini ve kaza anını hatırlar. Suadiye taraflarındaki bir çalgılı gazinoda kendisine kur yapan bir delikanlının arabasına binen Züleyha, Dudullu köyünde su arabasına çarpma sonucunda gerçekleşen kaza nedeniyle hastaneye kaldırılmıştır. Büyükdere'deki bir araba yarışında ikinci olmuş olan delikanlı popülerdir ve İstanbul'da bulunduğu dört ay boyunca Züleyha'ya kur yapmıştır. En sonunda şakacı bir üslupla Züleyha'yı dağa kaçıracağını söyleyerek onu gazinodan arabasıyla alan delikanlı kaza yapar. Delikanlı varlıklı bir tüccarın oğlu ve Züleyha da İstanbul'un saygın isimlerinden birinin yeğeni olduğu için yaşanan kaza gazetelerde haber olur. Haberlerden haberdar olma olasılığı olan eşinin aldatıldığını düşünmekten çekinse de Züleyha oldukça soğukkanlıdır. Kendisinin yatağında uyuduğu sanılsa da uzun zamandır bilinci yerindedir ve yalnızca eşi ve başkalarıyla yüzleşmekten çekinmektedir.

Yusuf'un Züleyha'yı Ziyaret Etmesi ve Onu Vapura Bindirmesi Kazadan bir süre sonra Mersin'den İstanbul'a gelmiş olan Yusuf'un, eşini görmek için neden bu kadar zaman beklemiş olduğu merak konusu olur. Eşinin yolculuk alışkanlıklarını bilen Züleyha, Yusuf'un Yenice tren garında gazete aldığını ve haberleri orada öğrendiğini tahmin eder. Genelde siyatik rahatsızlığı arttığında Yalova veya Bursa'daki kaplıcalara giden dayı da bu sefer Çeşme'ye gitmiş olduğundan yeğenini ziyaret etmeye gelememiştir. Bir süre sonra eşinin hasta odasına giren Yusuf, ilgili ve sevgi dolu bir tutum sergiler. Eşinin güneşten mahrum kaldığını görerek onun yatağının ve diğer eşyalarının yerini değiştirir. Züleyha'nın taburcu edilmesiyle onu kucağında taşır ve Taşucu adındaki yük vapuruna onu getirir. Bu şilep, Yusuf'un akrabalarından birine aittir ve mütareke döneminde Beyaz Ruslardan satın alınmıştır. İstanbul'dan Mersin'e yapılacak deniz yolculuğu on beş gün sürecektir. Yusuf Züleyha'ya vapurun mürettebatını tanıtır. Emin Bey vapurun hekimidir. Binbaşı emeklisidir ve Fransa'da mühendislik okuyan oğlu İstanbul'da bir ameliyat sırasında hayatını yitirmiştir. Emin Bey Gülnar'a geri dönmektedir. Züleyha'nın vapura binmesine yardım eden kaptanın ise bir bacağı yoktur. Tayfalardan biri de Midillili bir muhacirdir.

Züleyha'nın Yusuf'a Yönelik Hislerinin Değişmesi Hem akrabaları ve kayınlarıyla yüzleşmeyi ertelemek hem de kendini dinlemek için bu yolculuk Züleyha için kaçınılmaz bir fırsattır. Yusuf Züleyha'yı rahat ettirebilmek için her şeyi ayarlamıştır. Akşam vakitlerinde Yusuf'la kaptanı rakı masasında konuşurken gören Züleyha, bir zamanlar hor gördüğü bu adamın her şeyini beğenmeye başlar. Onun aslında ne kadar adil, yardımsever ve anlayışlı bir kişilik olduğunun farkına varmaya başlar.

Mütareke Yılları Denizin açıklarında ışıklar saçan bir şilebin ilerlediğini gören Züleyha kendi geçmişini düşünmeye başlar. Mütareke yıllarında Kuruçeşme'deki evlerinde annesi ve bir süre sonra hastalıktan ölecek olan teyzesiyle kalan Züleyha Amerikan Koleji'nde eğitim almaktadır. Anadolu'da isyanlar patlak vermiş ve Ali Osman Adana'da Fransızlara karşı mücadele etmektedir. Şevket Bey ise Fransız sefirleriyle arasını iyi tutmaktadır ve onlarla düzenli olarak görüşmektedir. Yabancı sefaretlerin düzenlediği davetlere ve balolara mümkün mertebede katılır. Dayısının entelektüel birikimine ve kibarlığına imrenen Züleyha onu kendine rol model olarak görür. Şevket Bey'in girişimleri ve ricaları sayesinde işgal ordularının askerleri tarafından yakalanan birçok yerli ölümden veya ceza almaktan kurtulur. Dersleri ve ev hayatı haricinde Züleyha, kolej arkadaşlarıyla birlikte Bebek'te müzik dinleyerek ve Boğaz'da sandal gezisi yaparak vaktini geçirir. Balkan Harbi'nde binbaşı olmuş olan babası Millî Mücadele döneminde albaylığa terfi etmiştir. Zira zaman içinde İstanbul sokaklarında kol gezen yabancı askerlerin yerini kara kalpaklı Kuvayı Milliyeciler almıştır.

Cumhuriyetin İlanı ve İstanbul Yılları Anadolu'nun düşman işgalinden kurtarılmasının ardından Ali Osman, tekaüt olmuş bir albay olarak İstanbul'a döner. Kendisine savaş yıllarında neler yaşadığı sorulsa da Ali Osman tecrübelerine dair pek bir şey anlatmaz. Birçok yerinden yaralandığı ve defalarca sıtmaya yakalandığı bilinmektedir. İşgal yıllarında yabancı sefirlerle yakın olduğu tespit

edilmiş olan Şevket Bey ise hariciyecilik görevinden uzaklaştırılmıştır. Şevket Bey yabancı sefirlerle ahbaplık kurarak ülkesinin çıkarları için çalışmış olsa da yeni rejim ve hükümet onun bu çabalarını anlamak istememiştir. Ali Osman ve eşi Münevver Hanım Konya'ya döner. Eğitimini tamamladıktan sonra ABD'ye veya Avrupa'ya gönderileceğini hayal eden Züleyha Amerikan Koleji'ndeki son yıllarını da tamamlar. Dayısı Şevket Bey'in evinde düzenlenen davetlerde birçok şey öğrenir ve çok eğlenir. Aynı zamanda kolejdeki arkadaşlarıyla da nitelikli zaman geçirmekten fazlasıyla memnundur. Koleji başarıyla tamamlayan Züleyha eğitime devam etmek ister ve babasının bu konuda ikna edilmesi için dayısından yardım ister. Ancak Şevket Bey Züleyha'ya Ali Osman'ı ikna etme görevinin kendisine düşüğünü ve Mersin'e gitmesi gerektiğini söyler.

Silifke'deki Bunalım Dönemi

Yenice tren istasyonunda Silifke Belediye Reisi Yusuf'la tanışan Züleyha, onun babası tarafından gönderildiğini öğrenir. Tren yolculuğu sonunda Silifke'ye ve ardından da Gölyüzü Çiftliği'ne varılır. Züleyha Yusuf'un Ali Osman'ın eski neferlerinden biri olduğunu öğrenir. Züleyha Yusuf'u oldukça dürüst, cesur ve ilgili bir kişilik olarak görse de onda ruh olmamasından şikâyet eder. Zira ona göre Yusuf toprak, yol, su gibi meselelerden başka bir şey bilmemektedir. Gölyüzü'ne varıldığında içinde bulunduğu kırsal ortam Züleyha'yı rahatsız eder. Zira bildiği medeniyetten uzaklaşmış olmak ve doğanın sakinliği ve vahşiliğiyle yüz yüze gelmek onun alışkın olduğu bir durum değildir. Eğitim hayatına devam etmek isteyen Züleyha düşüncelerini Ali Osman'a ifade eder ve en azından İstanbul Üniversitesi'nde eğitime devam etmek istediğini söyler. Ancak Ali Osman Züleyha'ya İstanbul yıllarının sona erdiğini ve kendisinin orada geçirdiği hayatı artık unutmaması gerektiğini söyler. Silifke'ye gelmiş olmaktan oldukça mutsuz olan Züleyha sürekli uyur, insanlarla konuşmaz ve onlara soğuk davranır. İstanbul'daki hareketli ve heyecanlı hayatından kopmuş olmak onun derin bir bunalım yaşamasına sebep olur. Züleyha'dan, düzenlenecek olan bir düğün eğlencesi programının düzenleme komitesine katılması istenir. Başlangıçta bu teklifi reddeden Züleyha daha sonra kabul eder. Zira evlenecek olan çiftten birinin düğünün Batılı gibi kutlanmasını diğerinin de Doğulular gibi kutlanmasını istemesi onun ilgisini çeker.

Düğün Heyeti Kurulması ve Düğünün Gerçekleşmesi

Muharebeden sonra çiftçilik yapmış olan Yusuf daha sonra muz da yetiştirmiştir. Çiftçilikten yüklü miktarda para kazandıktan sonra siyasete atılarak belediye reisi olmuştur. Züleyha Yusuf'u her ne kadar cansız ve ruhsuz bulsa da zaman zaman onun da arabasına binip şehre giderek eğlendiğini bilmektedir. Belediye binasında komite toplanır ve eğlencenin nasıl düzenleneceği kararlaştırılır. Heyette muhalif görüşlü, meşrutiyet yıllarında mebusluk yapmış bir avukat ve sarığıyla sakalını yeni atmış bir âzâ vardır. Tertiplenecek olan eğlence konusunda bazı anlaşmazlıklara düşülse de en sonunda düğün yapılır. Doğu müzikleri eşliğinde danslar yapıldığı gibi Batı müzikleri eşliğinde danslar da edilir. Köylüler düğünde bulunan Hicran adlı bir kadınla dans etmek için adeta sıraya girerler. Düğün sorunsuz bir şekilde başlar ve aynı şekilde biter. Yalnızca sonlara doğru sarhoş birkaç adamın ufak çapta taşkınlık yaptığı görülür. Düğünün ardından Yusuf Züleyha'ya eve giden yolun yarısına kadar eşlik eder. Fakat Ali Osman Yusuf'a misafirleri hatırlatır ve onun geri dönmesini ister. Düğünün ardından Züleyha'nın yaşadığı bunalım yeniden kendini gösterir.

Gölyüzü'ne Gelinmesi ve Babayla Kızın Yakınlaşması

Yusuf tarafından kamarasına götürülüp yatırılmış olan Züleyha, kaderin kendisini Yusuf'un eline düşürdüğünü ve kendisinin Silifke'ye gitmesine sebep olduğunu düşünür. Aslında oldukça hırçın ve öfkeli bir kişilik olan Yusuf'un yalnızca çatışma anlarında sakinleştiğini bilen Züleyha, Silifke'de kendisini kötü şeylerin beklediğini düşünür. Belediye başkanlığı süresince kirli siyasi oyunlara maruz kalmış olan Yusuf dostlarının riyakârlığına katlanamaz ve görevinden istifa eder. Ardından Yusuf Gölyüzü'ndeki çiftliklerine döneceğini, zira kardeşine çiftlik işlerinde güvenemediğini ve annesini yalnız bıraktığını söyler. Yusuf Züleyha'nın ailesini de çiftliğe davet edip oradan ayrılır. Ertesi perşembe günü Züleyha ve ailesi de çiftliğe gider. Yusuf'un büyük kız kardeşinin eşi Adana eşrafındandır ancak Millî Mücadele döneminde şehit olmuştur. Küçük kız kardeşe on yedi yaşındadır ve ablasının çocuklarına bakıp gelecekte dünyaya getireceğini düşündüğü çocuklarına giyecekler örer. Arabayla Gölyüzü'ne gelen Züleyha, görmüş olduğu manzara karşısında şaşkına döner. Göl gibi görünen yer aslında dağ eteklerindeki sislerin yarattığı bir yanılsamadır. Züleyha Yusuf'un ailesiyle tanışır ve Gölyüzü'nü çok sever. Burada âdeta huzur bulur. Züleyha Ali Osman'la gezintiye çıkar ve bu sayede baba ile kız yakınlaşır. Ali Osman'la Züleyha gölü izlemek için yüksek bir yere çıkarlar. Burada Züleyha Ali Osman'a onu ne kadar sevdiğini söyler. Ali Osman da Züleyha'ya onun neden İstanbul'a gitmesine engel olduğunu anlatır. İstanbul'daki varsıl ve züppe çevreden hoşlanmayan Ali Osman Züleyha'nın onlardan etkilenmesini istememiştir. Aynı zamanda Ali Osman Züleyha'nın gerçek dünyayı tanımadığını düşünür ve onu Anadolu'ya getirerek onun gerçeklerle yüzleşmesini istemiştir.

Yusuf'un Fransızlarla Olan Münasebeti

Daha sonra ikiliye Yusuf da dâhil olur. Ali Osman'la Yusuf ne zaman bir araya gelseler Adana'daki çetecilik dönemlerinden bahsederek. Yusuf Züleyha'ya Ali Osman'ın zaman zaman rüyalarında kendisini gördüğünden bahseder. Yusuf'un çiftlikteki çalışma odası da âdeta belediye'deki makamını andırmaktadır. Odada bulunan bir fotoğraf albümü incelenirken geçmiş anılardan bahsedilir. Yusuf iki seneden fazla bir süre Fransa'da bulunmuş ve orada bulunduğu dönemlerde şapka takmıştır. Ali Osman Yusuf'un savaşın ve düşmanlığın doğal bir şey olduğuna inandığını ancak Fransızları affedemediğini söyler. Zira sanatları, felsefeleri ve edebiyatlarıyla bütün dünyaya özgürlük, dayanışma ve eşitlik gibi duygular aşılabilir olan Fransızların mazlum bir halka karşı amansızca savaşması affedilemezdir. Ayrıca Türklerle Fransızların tarih boyunca iyi ilişkiler kurduklarını ve dostları tarafından ihanete uğramış olduklarını düşünür. Ayrıca Darül-eytama tayyareyle yapılan bir bombalı saldırıyı da Yusuf affedemez. Zira bu saldırıda birçok masum çocuk hayatını kaybetmiştir. Fransa'da iki yıl kaldığı pansiyonun sahibinin kızıyla evlenmenin ucundan dönmüş olan Yusuf, savaşın yaşanmamış olması durumunda Fransız bir eşi olacağını söyler. Ancak Enise Hanım da Yusuf'un bu eğilimine ve girişimine engel olmuştur. Züleyha, kendisini hiç etkilemeye çalışmamış olan Yusuf'un bu özgüveninden ve mütevazılığından etkilenir. Enise Hanım da Züleyha'yı sevmiş olmasına rağmen onun kafasının içindeki düşüncelerden çekinir.

Münevver'in Ölümü ve Ali Osman'ın Hastalanması

Annesinin ölümü üzerine Züleyha'ya Enise Hanım annelik etmeye başlar. Harp yıllarında birçok yerinden yaralanmış olan Ali Osman'ın göğsündeki yaralardan biri yeniden iltihaplanır. Enise Hanım aileyle yakından ilgilenir. Hastaya bakar ve bütün ev işlerini yapar. Bahar mevsiminde sağlığına kavuşur gibi olmasına rağmen Ali Osman fenalık geçirir ve Adana'da hastaneye yatırılır. Birkaç hafta sonra eve dönen Ali Osman oldukça iyi görünmektedir ve kendi rızasıyla emekli olmaya karar vermiştir. Züleyha Ali Osman'ın emekli olmasının ona ağır geleceğini öngörmüş lakin başka bir çözüm yolu da olmadığı görülmüştür.

Emekliliğin Ardından Silifke'de Kalmaya Karar Verilmesi

Ali Osman'ın emekli olmasının ardından Züleyha İstanbul'a döneceği konusunda umutlanır ve babasının ağızını aramaya başlar. Ancak Enise Hanım'la Yusuf'un Ali Osman'la devamlı olarak görüşmesinden onların onu Silifke'ye bağlamaya çalıştıklarının farkına varır. Enise Hanım Ali Osman'a Silifke'de kendisine fazlasıyla saygı duyulduğunu ve burada itibar sahibi olduğunu söyler. Ali Osman Züleyha'nın sorularına bir süre kaçamak cevaplar verir. Ancak en sonunda kızına bir cevap vermek zorunda olduğunu hisseden Ali Osman, Silifke'yi terk edemeyeceğini, kendini İstanbul'a aitmiş gibi hissetmediğini ancak istediği takdirde kendisinin İstanbul'a gidebileceğini söyler. Züleyha Ali Osman'a hasta babasını bırakıp gidemeyeceğini söyler. Buna karşılık Ali Osman Züleyha'ya kimseye muhtaç olmak istemediğini ancak hayatın kendisini müşkül duruma düşürmüştüğünü söyler. Babasını teslim bayrağı çekmiş bir kaleye benzeten Züleyha onu yalnız bırakmamaya ve Silifke'de kalmaya karar verir.

Züleyha'nın Yusuf'un Evlilik Teklifini Kabul Etmesi

Anadolu'daki aile hayatının kızına iyi geleceğini düşünmüş olan Ali Osman onun hayatına yön vermek istemez. Ancak Züleyha Silifke'de geçirdiği ve geçireceği zamandan keyif almaya çalışır. Bir gün Ali Osman Züleyha'ya Enise Hanım'ın kendisini Yusuf'a istediğini söyler. Ali Osman ise ona kızından böyle bir şey isteyemeyeceğini söylemiş ve bu konunun hiç konuşulmamış varsayılmasını istemiştir. Ancak Ali Osman'ın içten içe bunu istediğini fark eden Züleyha bir süre evliliği düşünür. İstanbul'daki gösterişli ve faydacı evlilikleri düşünen yirmi iki yaşındaki Züleyha, Anadolu'daki evliliklerin daha masum olduğuna kanaat getirir. Ayrıca Yusuf'tan da hoşlanmaktadır. Züleyha ilk önce babası, ardından Enise Hanım'a ve son olarak da Yusuf'a evlilik teklifini kabul ettiğini söyler. Kadın olduğu için geri planda bırakılmak istemeyen Züleyha bütün süreci bizzat kendi yönetir.

Züleyha'yla Yusuf'un Evlenmesi

Ardından ikili nişanlanır. İkilinin nişanı medyada haber olur. Onların masalsı bir aşk yaşadıklarına dair abartı haberler yapılır. Yusuf Züleyha'ya istediği gibi hayat yaşatmak istese de Züleyha önceki isteklerini reddeder ve bunları gülünç bulur. Taşucu'nda buluşan çift Züleyha'nın yönlendirmesiyle ilk defa öpüşür. Züleyha'ya göre hem köylü düşünleri hem de şehirli düşünleri gülünçtür. Ona göre iki insan oldukça sade bir nikah yapmalıdır. Bir süre sonra evlenen çift Gölyüzü'ne yerleşir. Yusuf Züleyha'ya hâlâ Ali Osman'ın kızı ve kendi bacısıymış gibi davranmaktadır. Gerdek gecesi Züleyha Yusuf'u baştan çıkarmak için elinden geleni yapar. Yusuf'u üzerindeki fraktan kurtarır. Romantik aşkların artık geçmişte kaldığını ve dünya savaşlarının yaşanıp aklın kutsandığı bir dönemde romantik aşkın bir önemini kalmadığını söyler. Ardından Züleyha kendini Yusuf'a teslim eder.

Züleyha'yla Yusuf'un Ayrılması

Yusuf'a karşı duyduğu şehvet ve maddi aşk sona erdiğinde Züleyha derin bir bunalıma kapılır. Ehemmiyetsiz sebepler bahane edilerek ikili arasında devamlı olarak tartışma çıkar. Eşinin hırçınlığını ve aşırılıklarını alttan almaya çalışsa da Yusuf da zaman zaman ona sert karşılıklar verir. Gün geçtikçe melankolik ruh hali derinleşen Züleyha'yı İstanbul'a götürmeye karar verilir. Uzun zamandır İstanbul'a gitmek isteyen Yusuf, eşinin rahatsızlığını da bahane ederek Züleyha'yı oraya götürür. Züleyha, değişen rejim ve gerçekleşen inkılaplarla birlikte İstanbul'un çehresinin ziyadesiyle değişmiş olduğunu fark eder. Dayısı Şevket Bey de yeni hükümetle iyi geçinmeye başlamış ve devrimleri benimsemiştir. İstanbul'un sosyete hayatına yeniden dâhil olan Züleyha'nın zaman içinde bunalımdan sıyrıldığı gözlemlenir. Davetlerde briç oynanır ve dans edilir. Eski bir belediye reisi olan Yusuf da davetlerdeki erkek konuklarla belediyecilik üzerine konuşur. Ancak belediye işlerini bayağı bulan Züleyha eşinden, misafirlerle bu konuda konuşmasını istemez. Züleyha, felsefi ya da sanatsal derinliği olan siyasi meseleler üzerinde sohbet edilmesini arzular. İkili arasındaki anlaşmazlıklar zaman içinde çatışmaya dönüşür. Bir gün istemsiz bir şekilde boşanmak istediğini ağzından kaçırarak Züleyha'ya Yusuf boşanabileceklerini söyler. Gerilimin yükseldiği bir anda ilişkileri istenmeyen bir noktaya gelir.

Çiftin Boşanması

Mersin'e geri döndüğünde gezinti yapacaklarını söyleyerek Ceyhan'a giden çift mahkemeye boşanma başvurusunda bulunur. Aralarında uzlaşma sağlandığından hâkim çiftin boşanması yönünde karar verir. Ancak asıl kararın alınması bir yıl sonrasına ertelenir. Yenice'ye giden Züleyha bir trene binip İstanbul'a doğru yol alır. Gece vakitlerinde evine dönen Yusuf Enise Hanım'a Züleyha'yla boşandıklarını söyler. Başlangıçta Enise Hanım oğluna kızar, ancak bir erkeğe karşı gelmemesi kendisine aşılınmış olduğundan söylemlerinde ısrarcı olmaz.

Vapurla Marmara Sahillerinin Gezilmesi

Marmara Bölgesi'nde bazı kıyılarda durarak yolculuğa devam edilir. Kamarasında uyuduğu bazı zamanlarda Züleyha Yusuf'un varlığını hissederek uyanır. Ancak uyku sırasında zihni tarafından kendisine oyunlar oynandığını fark eder. Züleyha zaman geçtikçe Yusuf'a olan hıncının azalmakta olduğunu fark eder. Güvertede Midillili Halil'le birlikte yemek yerken Yusuf da kaptanla rakı içer. Yusuf'u hizmetçiler ve uşaklarla samimi olduğu için daima suçlamış olan Züleyha, geminin muçosu olan Halil'le sohbet eder. Harpten sonra Midilli'den kaçmak zorunda kalmış olan Halil, ağabeyine saldıran bir grup Yunandan birini bıçaklamıştır. Bu olay üzerine bir daha hiç geri dönmek üzere adadan kaçmıştır. Züleyha Yusuf'la kaptana katılır. Farklı kıyılarda durarak Marmara'daki köyleri ve sahilleri görmüş olan Züleyha bu yolculuk sırasında kendini de dinleyerek olgunlaşır. Yusuf'a yolculuktan duyduğu memnuniyeti dile getirir. Çanakkale'den geçilirken harp alanları ziyaret edilir. Gemiye döndüğünde kamarasına gidip yatan Züleyha, uyku sırasında odaya yeniden Yusuf'un girdiğini sanır.

Züleyha'nın Yusuf'a Yönelik Duyularının Değişmesi

Maydos taraflarındaki Havuzlar'a geldiğinde Yusuf Züleyha'ya bir yeri göstermek için sabırsızlıkla harekete geçer. Harp alanlarının gezildiği bir sırada Yusuf Züleyha'ya, savaş sırasında bir arkadaşının matarasını doldururken vurulmuş olduğu yeri gösterir. Daha sonra Yusuf Züleyha'ya başka bir yer daha göstermek istediğini söyler. Züleyha ilk defa doğayla böylesine mücadele etmek zorunda kalır. Zorlu bir arazi aşılar ve Yusuf'un yardımıyla bataklık geçilir. Yusuf Züleyha'ya, Çanakkale Savaşı yıllarında Ali Osman'ın yaralanmış olduğu yeri gösterir. Yusuf Ali Osman'ın çamaşırcıbaşısı olduğunu söyler. Savaş yıllarına değinir. Geziye devam edildiği sırada yeniden zorlu bir araziye gelinmesi üzerine Yusuf Züleyha'yı küçük bir çocukmuşçasına omuzlarına alır. Akşam vakitlerinde sahilde yatılması gerektiğinde de Yusuf Züleyha'yı ıslak gömleğiyle korur. İlgisi, sevgisi, saygısı, fedakârlığı ve cefakârlığıyla Yusuf Züleyha'nın kalbini yumuşatır. Züleyha, bir zamanlar tiksinişmiş olduğu eşine neredeyse hayranlıkla bakmaya başlar. Ardından Ege kıyılarına varılır ve Edremit'ten sonra Ayvalık ziyaret edilir. Gece vakitlerinde çadırından çıkıp etrafı gezmeye başlamış olan Züleyha'nın ellerine ağaçlardan sakız bulaşmıştır. Kısa süren bir tedirginliğin ardından Yusuf Züleyha'nın ellerindeki sakızı petrolle çıkarmayı başarır. Dikili yakınlarındaki bir sahilde Züleyha'nın denize girmesi için durulur. Denizin Züleyha'nın iyileşmesinde faydalı olacağı düşünülür. Denize giren Züleyha Yusuf'la olan ilişkisini düşünür. Ardından yola devam edilir. Yolculuk sırasında karşılaşılan bir köprünün arabayı taşımayacağından korkulması üzerine Züleyha arabadan çıkarılır ve onun köprüyü yürüyerek geçmesi istenir. Şoförü yalnız bırakmak istemeyen ve onun başına kötü bir şey gelmesi durumunda kendini affedemeyecek olan Yusuf köprüyü arabayla geçer. Zira hemşerileri ve hizmetinde çalışanlar tarafından bey olarak kabul edilen Yusuf, tehlikeli durumlarda sorumluluk almalıdır. Zira Züleyha Yusuf'un geçmişte Silifke'de hapisten kaçmış eşkıyalarla da nasıl mücadele ettiğini hatırlayarak bir derebeyi olarak onu sorgular. Ancak ona içten içe hayranlık duyduğu da açıkça görülür.

Züleyha'nın Yusuf ve Mürettebatla Yakınlaşması

Taşucu şilebine binmeden önce Yusuf Züleyha'ya belediye parkındaki sinemada film izlemeyi teklif eder. Züleyha Yusuf'un bu teklifinden çok memnun kalır ve teklifi kabul eder. Yusuf Züleyha'daki tavır ve tutum değişimini fark etmiştir. Şileple uğradıkları iskelelerde Yusuf, farklı belediyelerin faaliyetlerini Züleyha'ya belli etmeden incelemeye çalışmıştır. Ancak Züleyha durumun farkındadır ve Yusuf'a insanlara faydalı olan bir işle ilgilenmenin saklanacak bir şey olmadığını söyler. Yusuf'un belediyeçilik faaliyetlerini gözlemlemek için sinemaya gitmek istediğini fark etmiş olsa da Züleyha film izlemek ister. İkili evli oldukları süre içinde kuramadıkları samimiyeti arkadaş olduklarında kurmuşlardır. Parktaki taşralı karnaval atmosferinin Züleyha'yı tiksindireceği sanılsa da o çok eğlenir. Yusuf sinemacıyı bir rüya satıcısına benzetir ve onun bu benzetmesi Züleyha'nın çok hoşuna gider. Film izledikten sonra şilebe dönülür ve ikiliyi doktor karşılar. Doktor, Züleyha'ya tavla oynamayı teklif eder. Oğlunu kaybetmiş olmasına rağmen Züleyha doktorun tamamen karamsarlığa kapılmamış olduğunu fark eder. Tespihlerle ilgilendiğini gördüğü doktora amber bir tespih hediye eder. Doktor da ona bazı hediyeler verir. Züleyha'nın yaptığı bir gaf üzerine doktor merhum oğlundan bahseder. Doktor memleketine dönüp yeniden belediyede işe girmeyi hayal etmektedir.

Züleyha'nın Korkusuyla Yüzleşmesi

Ertesi sabah Züleyha güvertede kaptanla karşılaşır ve ondan Çeşme'ye gittiklerini öğrenir. Güreşmekte olan Sakızlıyla Midilliyi izleyen Yusuf Züleyha'ya Şevket Bey'i ziyaret edeceklerini söyler. Ancak yaşanan kazadan ve diğer sorunlardan Şevket Bey'in sorumlu tutulabileceğini düşünen Züleyha Yusuf'un onunla karşılaşmasını istemez. İskelede yanaşıldığında Şevket Bey'in İzmir'e gittiği öğrenilir. Alınan haber üzerine şilep İzmir'e doğru yol alır. Bu durumu fırsata çevirerek Yusuf Züleyha'ya iyi bir doktor tarafından muayene edilebileceğini söyler. Şevket Bey'le İzmir'de karşılaşılır. Şevket Bey Yusuf'un göstermiş olduğu yakınlıktan dolayı şaşkına döner. Şevket Bey ikiliyi Karşıyaka'daki iktisatçı bir arkadaşının evine davet eder. Züleyha Yusuf'un Şevket'i suçlamasından ve davetlilerden birinin münasebetsizlik etmesinden korkar. Don Juan görünümüne sahip genç tarafından baştan çıkarılmaya çalışıldığını hisseden Züleyha, aynı kişinin Yusuf'la balkona gittiğini gördüğünde Yusuf'un küçük düşürülmeye çalışıldığını düşünerek öfkelenir. Züleyha'nın Yusuf'u koruma içgüdüğü güttüğü görülür. Yusuf davet boyunca Züleyha'yla yakından ilgilenir ve onun hayal ettiği gibi bir eş olur. Yusuf Şevket Bey'i şilebe davet eder. Ancak ertesi gün Şevket Bey'in bir yakınının rahatsızlığını mazeret ederek İstanbul'a gittiği ve çifti orada misafir etmek istediğini söylediği öğrenilir.

Doktorun Ölümü ve Babaefendinin Mürettebata Katılması

Taşucu adlı şileple yollarına devam eden anlatı kişileri sıcak havalardan dolayı iyice bunalmışlardır. Aralarından bazıları hastalık belirtileri bile göstermektedir. Doktor Emin Bey Züleyha'ya oldukça üzgün ve düşünceli bir halde yaşadığı esrarengiz bir olayı anlatır. Züleyha tarafından hediye edilen tespihi yastığının altına koyarak uyuyan doktor rüyasında peygamberi gördüğünü söyler. Ertesi sabah Fethiye açıklarında durulur ve Züleyha Yusuf'la birkaç kişiyi kayıkla sahile gittiğini görür. Halil'le konuşan Züleyha doktorun fenalaştığını ve onun hastaneye götürüldüğünü öğrenir. Ertesi sabah mürettebatın siyah üniforma giydiğini gören Züleyha doktorun hayatını kaybetmiş olduğunu anlar. Hatta Yusuf'a sorduğunda onun gemide ölmüş olduğunu, ancak mürettebat arasında huzursuzluğa sebep olmamak için onun hastanede öldüğünün söylediğini öğrenir. Doktorun kıyafetleri cenaze sırasında düşüp başını zedeleyen babaefendiye verilir. Oldukça samimi ve candan bulduğu babaefendiye bir şey armağan etmek isteyen Züleyha onu şilebe davet eder. Yusuf da babaefendiyi Gölyüzü'ne götürmeyi ve ona iş vermeyi istediğini söyler. Doktorun kamarası babaefendiye verilir. Antalya dolaylarına varılmış ve gidilmesi gereken yol azalmıştır. Züleyha da babaefendi gibi Gölyüzü'ne vardıklarında akıbetinin ne olacağını merak etmektedir. Züleyha'nın yıkanması için karaya çıkıldığında Züleyha bir su yılanına rast gelir. Bunun üzerine Yusuf denize girip Züleyha'yı çıkmış olduğu kayadan alıp karaya getirir.

Gölyüzü'ne Varılmasıyla Çiftin Ayrılması

Sonbahar Gölyüzü'nde geçirilir. Havalarda iyice soğumasıyla beraber kışı geçirmek için Silifke'ye geçilir. Gündüz vakitlerinde çalışan Yusuf eve neredeyse hiç uğramaz. Babaefendi eve yerleştirilmiş ve kâhya olarak çalışmaya başlamıştır. Gölyüzü'ne vardıkları günden itibaren Yusuf oldukça hırçınlaşmıştır. İşçilere oldukça kötü davranmaktadır. Züleyha hasta yatağına düştüğünde onunla çoğunlukla Enise Hanım ilgilenir. İlerleyen günlerde kaptan çifti ziyaret eder ve Taşucu şilebini son defa görmek isteyen Züleyha ona iskelede kadar eşlik eder. Yusuf sık sık şehre iner ve bazen günlerce orada kaldığı görülür. Züleyha onun bir kadınla görüştüğünü düşünse de aslında o, mahkemenin nihai kararıyla ilgili belgeleri almıştır. Çift artık tamamen boşanmıştır. Züleyha Yusuf'a ne zaman gitmesi gerektiğini sorduğunda Yusuf ona istediği zaman gidebileceğini söyler. Yusuf'u görmeye daha fazla dayanamayacak olan Züleyha kısa süreli bir tereddütün ardından yarın gitmek ister. Kendi ayakları üzerinde durana kadar Yusuf

Züleyha'ya nafaka da ödeyecektir. Yenice tren istasyonuna varılır ve İstanbul'a gidecek treni beklemek için belediyenin deniz manzaralı parkına gidilir. İkili arasında uzun süren bir sessizlik olduktan sonra Yusuf Züleyha'ya ilk ayrıldıklarında onu unuttuğunu ancak Ali Osman'a minnet borcu olduğunu düşünerek hastaneye onu ziyaret etmeye geldiğini söyler. Ancak yeniden bir araya gelip şileple deniz yolculuğu yaptıkları süreçte Yusuf'un aşkı yeniden alevlenmiştir. Yeniden tren istasyonuna gelindiğinde Züleyha Yusuf'a onu aldatmamış olduğunu söyler. Fakat Yusuf Züleyha'ya böylesine bir hastalığa yakalanmış olan kişinin şüphyle yaşayamayacağını söyler. Ardından Züleyha trene biner ve ikilinin yolları ayrılır. İkisi de gözyaşlarına hâkim olamaz.

Temalar

Aşk *Eski Hastalık* adlı romanın ana izleği aşktır. İstanbul'un varıl zümresi içinde yetişmiş ve Amerikan Koleji'nde eğitim almış olan Züleyha, hayatı ve aşkı okuduğu romantik romanlardan tanımıştır. Batılı romanlarda anlatılan kentsoylular gibi bir aşk yaşamak isteyen Züleyha, beklentilerinin aksine romantik hislerinin olmadığına inandığı Anadolu'lu Yusuf'la evlenir. Ali Osman'ın emir eri olan Yusuf harpten sonra belediye reisliği ve çiftçilik yapmıştır. Ali Osman ve ailesinin Silifke'ye geldiği dönemde annesine Züleyha'yı ister. Kendisine devamlı olarak hayatı tanımadığı söylenen ve babasını da kırmak istemeyen Züleyha Yusuf'la evlenir. Züleyha Yusuf'la tamamen cinsellik ve maddiyat üzerine bir ilişki kurar. Yusuf'tan her açıdan sıkıldığında en küçük sorunlardan kavgalar başlar. En sonunda ikili boşanır. Boşandıktan sonra bir kaza vesilesiyle Yusuf'la seyahat eden Züleyha onu yanlış tanıdığını ve önyargılarının kurbanı olduğunu anlar. Dünya görüşleri ve karakterleri birbirlerine zıt olsa da ikili birbirini sevmiştir. Zira Yusuf ataerkil ve feodal bir derebeyi gibi görünse de aslında oldukça yardımsever, fedakâr, cesur, samimi, dürüst, ahlaklı ve vicdanlı bir kişiliğe sahiptir. Yanlış bir bilince sahip olan Züleyha bir kentsoylunun ona romantik aşk duyabileceğini sanır. Paul C. Rosenblatt'ın romantik aşk üzerine yapmış olduğu tasnifteki on bir unsurdan bazıları ikilinin ilişkisinde bulunmaktadır. Züleyha'yla Yusuf'un zaman içinde birbirlerini idealleştirdikleri görülür. Ancak ayrı kaldıkları süre içinde gerçekleşen olaydan dolayı eşi tarafından aldatılıp aldatılmadığından hiçbir zaman emin olamayacak olan Yusuf, içindeki şüpheden dolayı Züleyha'dan vazgeçmek zorunda kalır.

Cinsiyet *Eski Hastalık* adlı romanın kadın başkarakteri olan Züleyha, sonradan içine girmiş olduğu ataerkil ve feodal düzen karşısında kendisine biçilmiş olan kadınlık rolüne karşı direnir. Köklerinin nereye dayandığı bilinmeyen bir tarihten gelen bazı geleneklerin anlamsızlığına değinir ve bunlara karşı cephe alır. Ataerkil, feodal ve din-tarım toplumu tarafından zaman içinde biçimlenmiş olan kadın cinsiyeti Züleyha'da karşılık bulmamaktadır. Kadınlara dayatılmak istenen toplumsal cinsiyet kalıplarını kırmak isteyen Züleyha, içinde bulunduğu topluma karşı bireysel bir mücadele verir. Eğitim hayatına devam etmek ve kendi ayakları üzerinde durmak isteyen Züleyha ailesi tarafından engellenir. Babasının gönlünü hoş etmek için Yusuf'la evlenir. Ancak Züleyha Yusuf'a karşı asla boyun eğmez ve kendisi için biçilmiş olan kadınlık kalıplarını reddeder. En sonunda Züleyha-Yusuf çifti boşanır. Boşandıktan sonra Yusuf'la arkadaş olarak bir araya gelen Züleyha ona karşı yargısız infaz yaptığını fark eder. Zira Züleyha'nın tutumu ve davranışları tamamen toplumsal cinsiyete karşı olmaktan ziyade içinden geldiği kentsoylu sınıftan ve davranışları tamamen toplumsal cinsiyete karşı olmaktan ziyade içinden geldiği kentsoylu sınıftan da kaynaklanmaktadır. Yusuf'u ruhsuzluk ve cehaletle itham etse de Yusuf Fransa'da eğitim almıştır. Anlatının sonunda ikili birbirinden ayrılır. Züleyha İstanbul'a döner ve kendi ayakları üzerinde durana kadar Yusuf'tan nafaka almayı kabul eder.

Çatışma *Eski Hastalık* adlı romanda göze çarpan başlıca izleklerden biri de çatışmadır. Özellikle Tanzimat dönemiyle birlikte Osmanlı Devleti yüzünü tamamen Batıya dönmüş ve eğitim, siyaset, iktisat, toplum ve askeriye gibi alanlarda Batılılaşmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin ayrıcalıklı sınıfları Avrupa'ya gitmeye ya da Osmanlı sınırları içindeki Avrupa menşeli mekteplerde eğitim almaya başlamışlardır. Dolayısıyla zaman içinde İstanbullularla Anadolu'lu'lar arasında bir eski-yeni çatışması patlak verir. Hariciyede görev yapan Şevket Bey'in İstanbul'daki evinde büyümüş ve Amerikan Koleji'nde okumuş olan Züleyha, davetlerde, oyunlarda, danslarda ve kayık gezileriyle vakit geçirir. Batılı değerleri, davranışları ve tutumları benimsemiştir. Onun aksine Yusuf ise bir asker ve memurdur. Daha sonraysa çiftçilik yapmaya başlamıştır. Hayatı yaşayarak öğrenmiş ve hem savaşarak hem de çalışarak ülkesine faydalı olmuştur. Bütün bunların yanında Yusuf Fransa'da eğitim almıştır. Savaş yıllarında Batının ikiyüzlülüğüne de şahit olmuş olan Yusuf Züleyha'ya nazaran oldukça gerçekçidir. Yani eserde bir hayâliyyun-hakîkiyyun tartışması olduğu da dikkati çekmektedir.

Savaş *Eski Hastalık* adlı romandaki anlatının geçtiği Millî Mücadele dönemi oldukça önemlidir. Özellikle Ali Osman, Yusuf, Enise Hanım, Midillili, Kaptan, Sakızlı gibi anlatı kişilerinin hayatını derinden etkilemiş ve değiştirmiş bir dönemdir. Yusuf'la Ali Osman ne zaman yan yana

gelseler harp yıllarından konuşmaktadırlar. Zira yapılan fedakârlıklar, çekilen cefalar ve askerler arasındaki dayanışma destansı bir dille anlatılır. Mütareke yıllarında işgal altında olan İstanbul'da yaşamış olan Züleyha Amerikan Koleji'nde eğitim almıştır. Dayısı Şevket Bey ise sürekli olarak Fransız sefarethanesine gidip gelmektedir ve farklı sefarethanelerdeki davetlere katılmaktadır. Aynı dönemde Yusuf ile Ali Osman ise Adana'da işgalci Fransız askerlerine karşı gayrinizami harp yürütmektedir. Anlatıdaki her anlatı kişisi harpten farklı şekillerde etkilenmiştir. Bu etkilenmeler arasında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da vardır.

Kişi İncelemesi

Züleyha (Açık/Asosyal-Sosyal/Sorumlu/Duygusal)

Balkan Harbi'nde binbaşı ve Millî Mücadele döneminde albay olmuş olan bir askerinin yirmi iki yaşındaki kızıdır. Babası Ali Osman'dır ve annesi de Münevver'dir. Annesi ve teyzesiyle birlikte İstanbul'daki evlerinde yaşarken, annenin Konya'ya gitmesi nedeniyle Züleyha, dayısı Şevket Bey'le birlikte yaşamaya başlar. Toplumun imtiyazlı sınıfına mensup olan Şevket Bey, kişilik olarak Züleyha'yı derinden etkiler. Balolarda, davetlerde ve eğlencelerde dayısının nasıl boy gösterdiğini gözlemleyen Züleyha, Amerikan Koleji'nde eğitim aldığı dönemlerde davetlere ve eğlencelere katılıp kayık gezileri yapar. Mektep arkadaşlarıyla birlikte nitelikli zaman geçirmekten hoşlanır. Ancak savaşın ardından Ali Osman Züleyha'yı eve çağırır ve Konya'ya gelmesini ister. İlk zamanlarda Anadolu'ya önyargıyla yaklaşmış ve onu benimsemekte zorlanmış olan Züleyha Yusuf'la evlenip boşandıktan sonra hata ettiğini anlar. Zira Züleyha hayatı ve aşkı yalnızca romanlardan okuyarak öğrenmiştir. Hayata dair gerçek tecrübelerden yoksundur. Yusuf'la evlenip kısa süre sonra ondan boşandıktan sonra, eski eşiyile birlikte yaptığı bir vapur seyahatinde onu yakından tanıma fırsatı bulur. Seyahat ikiliyi yakınlaştırır. Hatalarının farkına varan Züleyha değişir. Eşinden ayrılıp İstanbul'a başka bir kadın olarak geri döner. Romantikliği ve züppeliği bir kenara bırakılırsa feminist tarafının oldukça güçlü olduğu görülebilmektedir. Toplumun kendisine biçmiş olduğu kadınlık kimliğine karşı tavır alır.

Dışa Dönük “Baba kız buluştukları vakit birbirleri karşısında duydukları yepyeni heyecanlar, meraklar, utanmalarla bu yeni sevgiyi iki genç nişanlı aşkının süslerine boğmakla eğleniyorlardı” (Güntekin 2020, 75).

Romantik “Âşık olmak, rastgele bir insandan kendine bir heykel yapıp tapmak, bütün zevki, saadeti onda aramak, onsuz yaşamak kabil olamayacağına inanmaktır... (...) Hele o evlenmelerdeki aşk... Türlü hesaplar, pazarlıklardan sonra iki insanı sandıkları, sepetleriyle bir eve yahut odaya kapamışlar...” (Güntekin 2020, 125-126).

Kibirli “Züleyha, gelin elbisesinin üstüne bir manto almış, kocasıyla beraber bir zaman kalabalığın içine karışmıştı. Bu vaziyette kendini tebaasının arasına girmeye tenezzül etmiş bir popüler prenses vaziyetinde görüyor; gizli bir gurur duyuyordu” (Güntekin 2020, 120).

Varsıl “Gündüzleri Kolejde meşguldü. Akşam üstleri mektep arkadaşlarıyla beraber, havasına göre, bahçe ve salon toplantılarında, yahut mahalledeki yetişkin Rum ve Ermeni kızlarıyla beraber denizde, yahut deniz kıyısında geçirdi” (Güntekin 2020, 28).

Narsist “Züleyha, bu insanların kendisini beğendiklerini hatta aralarından birkaç gencin – açık bir şey söylemeye cesaret edememekle beraber – kendisini sevmeye başladıklarını bilir, babasıyla annesini son defa öperken, bütün kalabalığı öpüyormuş gibi, koket mimikler yapardı. Bir kalabalık tarafından beğenilmek ve sevilme!” (Güntekin 2020, 37).

Toy “Fedakârlığı nereden çıkarıyorsunuz... Bilmelisiniz ki, sevilen birisi için yapılan fedakârlık, zevk için yapılmış demektir. Binaenaleyh fedakârlık sayılmamalıdır” (Güntekin 2020, 106).

İnatçı “Beni kolay kolay boyunduruk altına alınan insanlardan değilim... Belki, bu da kanınızdan aldığım inat, yahut iradenin bir başka türlü tecellisidir” (Güntekin 2020, 110).

Gelişen “- Siz de emin olun ki, yanılmadım. Hem ben bu arzunuzu niçin garip bulayım? Ben medenî bir insan değil miyim?.. Bir kasabayı güzelleştirmeye yarayan faaliyetler elbet beni de alâkadar eder” (Güntekin 2020, 181).

Yusuf (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı-Duygusal)

Eğitim almak amacıyla iki yıl Fransa'da kalmış olan Yusuf, işgal yıllarında ülkesine geri dönerek Millî Mücadele'ye katılmıştır. Fransa'da kaldığı pansiyonun sahibinin kızıyla evlenmek üzereyken savaş onları birbirinden ayırmıştır. Özellikle Adana'da gayrinizami harp yürüten bir gruba üye olan Yusuf Fransızlara karşı cephe alır. Dünya halklarına insanlık ve medeniyet dersi vermiş olan Fransa'nın Anadolu'da yaptıklarını ikiye bölünmüşlük olarak görür. Harp yıllarını Ali Osman'ın emir eri olarak geçirmiş olan Yusuf, harpten sonra Silifke'de belediye başkanlığı yapmış ancak siyasette oynanan oyunlar nedeniyle belediye başkanlığını bırakarak çiftçilik yapmaya başlamıştır. Gençliğinde çapkınlığıyla tanınmış olan Yusuf Züleyha'yla olan ilişkisinde oldukça çekingen hatta utangaçtır. Züleyha'yı Ali Osman'ın kızı ve kendi kız kardeşi olarak görür. Ataerki bir derebeyi görünümünde olan Yusuf Züleyha'nın kendisine hem tiksinti hem de hayranlık duymasına neden olur. Başlangıçta Züleyha üzerinde olumsuz bir etki yaratmış olan Yusuf, daha sonra olumlu tutumu ve davranışlarıyla Züleyha'nın sevgisini kazanır. Ayrılmalarının ardından kaza sebebiyle yeniden bir araya geldiklerinde Yusuf Züleyha'nın istediği gibi bir erkek olur. Fakat aldatıldığından şüphelenen Yusuf Züleyha'ya yeniden bir araya gelmelerinin mümkün olmadığını ima eder.

Cansız "Dünyada hiçbir belediye reisi memleketini bunun kadar iyi temsil edememiştir. Görünüşte iri yarı, hatta güzelce denecek bir genç adam. Fakat ruh yok. Gayet basit, iptidai ve can sıkıcı... Bütün konuşmaları yol, su, toprak ve belediye bütçesi üzerine..." (Güntekin 2020, 47).

İlgili "- Büyük geçmiş olsun Züleyha, dedi, bizi çok korkuttun... Geciktiğim için affet... Benim o hain arap sıtmasını biliyorsun ya... Bunu doktora da izah ettim" (Güntekin 2020, 15).

Baskın "Yusuf, her bulunduğu yerin hâkim ve sahibi kesilmek istidadında bir erkekti. Mesela karısıyla bir otele gittiği zaman çabucak hizmetçileri, hatta otelin sahibini hükmü altına alır, mutfığa emirler verir, eşyanın yerlerini değiştirirdi" (Güntekin 2020, 16).

Serbest "Halbuki Züleyha, kapalı bir muhitte mutaassıp bir ailenin ananeleri içinde yetişmiş ve dışarlık çocuğunu bu vaziyette daha haşin ve vahşi görmeyi beklerdi" (Güntekin 2020, 19).

İnsancıl "Züleyha, bu dev cüsseli genç adamın, bu minimini ihtiyarcığa gösterdiği dostluk ve alâkayı güzel buldu. Yusuf, kendi kendine konuşur gibi devam etti: - Yara, her yerde vardır. Fakat biçarenin uzunca bir zaman denizde kendini unutmaya iyi olacak... Belki biraz sükûn bulur, muvazenesi yerine gelir" (Güntekin 2020, 23).

Gerçekçi "Hasılı, ben öteki Yusuf gibi kardeşlerim tarafından satıldım. Bana asıl acı gelen de bu... Ne yapalım, biz beceremedik, yüzümüze, gözümüze bulaştırdık. Temenni ederiz ki, kendileri muvaffak olsunlar..." (Güntekin 2020, 65).

Eleştirel "Biz, Fransızları, öteden beri hocamız, dostumuz yakınımız bildik... Meşhur İnsan Hukuku beyannamelerine kapıldık. Filozoflarının, âlimlerinin, ediblerinin, hatta siyasilerinin: "Biz hakkı hakikati, iyiliği, güzelliği insanlık sevgisini menfaatlerimizden de üstün tutarız." Demelerine inandık. Onları okuduk tercüme ettik, mektep kürsülerinden çocuklarımıza telkin ettik. (...) Bütün bunlardan sonra onları evvela Çanakkale'de, sonra İstanbul'da görünce, çıldırıpverdim" (Güntekin 2020, 87).

Ezilen "Bunda, Züleyha'nın ilk günden itibaren aldığı biraz mağrur ve ciddi erkek arkadaş vaziyetinin de belki tesiri olmuştu. Herhangi bir söz ve hareketinin Züleyha tarafından istintak edildiğini görmek korkusu Yusuf'u âdetâ donduruyor, dikleştiriyordu" (Güntekin 2020, 116).

Ali Osman (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı-Duygusal)

Balkan Harbi'nde binbaşı olmuş ve Millî Mücadele'den sonra da Adana'da Fransızlara karşı elde etmiş olduğu başarılarından dolayı albay olmuş olan Ali Osman, Züleyha'nın babası ve Münevver'in eşidir. Adana'da çetecilik yaptığı yıllarda Yusuf onun emir eri olarak görev yapmıştır. Hayatı savaşlarla geçmiş olan Ali Osman, savaşın ardından Konya'ya döner ve İstanbul'daki kızını da yanına alır. Ali Osman Züleyha'nın kentli bir zümpe olmasından ve kendi hayal dünyası içinde yaşamasından korkmaktadır. Bundan dolayı onu Anadolu'ya getirir ve onun gerçeklerle tanışmasını, gerçekleri tecrübe etmesini ister. Adana dolaylarında oldukça itibarlı bir komutan olarak İstanbul'a gitmeyi reddeder. Kızının istemeyeceğini düşündüğünden bunu dile getirmese de Züleyha'nın Yusuf'la

evlenmesini ister. Zira Ali Osman Yusuf'un Züleyha'ya sahip çıkacağına ve ona iyi bakacağına inanmaktadır. İlerleyen zamanlarda savaş yaralarından dolayı hastalanan Ali Osman hastalığıyla bir süre mücadele ettikten sonra yaşamını yitirir.

Fedakâr "Fakat bu sevgi, elinde sopa ve saban demirinden başka silahı olmayan dört buçuk köyü ile, dünyanın en medenî ordularını memleketten kovmak gibi boş bir hayale inanmış bir insana deli demesine mâni değildi" (Güntekin 2020, 26).

Cesur "Babasını Adana'da öldürmeye çalışan Fransızlar, dayısını burada el üstünde tutuyorlar; sefarethanelerde, zırlılarda çaylara, balolara çağırıyorlar; hastalandığı zaman üniformalı ecnebi zabitleri vasıtasıyla hatırını soruyorlardı" (Güntekin 2020, 27).

İtibarlı "Züleyha, babasının dönüşünü tam iki ay sabırsızlıkla bekledi. Eskiden onun adını anmaya utanırken, şimdi Balkan muharebesinden kalma bir resmini boynundaki madalyonun içinde taşıyor ve her gece yatarken dudaklarına götürüp öpüyordu" (Güntekin 2020, 30-31).

Mütevazı "Bu, ne sümsük, ne dilsiz, ağızsız insandı Yarabbi! Bu kadar sene Anadolu'da ölümle pençeleştiği, bunca işler gördüğü halde, anlatacak bir tek hatıra bulamıyordu" (Güntekin 2020, 32).

Cefakâr "Ali Osman'ın göğsündeki yara, iki senelikten fazla idi. Fakat sol memenin üstünde bıraktığı çizimin ucunda toplu iğne başı kadar bir delik kalmıştı ki, mütemadiyen cerahatleniyordu" (Güntekin 2020, 33).

Vatansever "Vaktiyle Namık Kemal'i çok okurdum... Ekrem Beyin, Tevfik Fikret'in bazı şiirleri de hatırımdadır. Fakat, senin edebiyattan maksadın, yeni romanlar olacak... Okumadım çocuğum... *Cezmi*'den başka hiçbirini bilmem..." (Güntekin 2020, 76).

Samimi "Bildiğin mecburiyetler dolayısıyla çocukluğunda seninle meşgul olamadım. Belki iyi mekteplerde okudun; güzel ve faydalı şeyler öğrendin. Buna bir diyeceğim yok. Fakat fikirlerini, yaşayışlarını beğenmediğim insanlar arasında yetiştin... Bunların kimler olduğu malûm... Bana öyle geliyor ki, bunlar sana hayat hakkında yanlış fikirler verdiler..." (Güntekin 2020, 78).

Kararlı "Ayağındaki çizmeleri bile çıkarmadan kanepenin üstüne uzanmıştı. Yalnız, ceketini çıkararak bir iskemlenin üstüne atmıştı. Saçları karışık, yüzü son derece bozuktu. İstiraplı bir nöbet geçirmekte olduğuna şüphe yoktu. Baskına uğrayınca birdenbire kendini kanepeden attı, gülerek (...)" (Güntekin 2020, 95).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Eski Hastalık*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ, 2020.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.